

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена питанню розвитку правового регулювання корпоративних договорів в Україні. Звернено увагу на розвиток корпоративного законодавства в контексті інституціоналізації корпоративних договорів у вітчизняній правовій системі. Виокремлено етапи, які переживало правове регулювання корпоративних договорів за часів незалежної України. Окреслено перспективи становлення досліджуваного інституту у вітчизняній правовій системі та доктрині господарського права.

Ключові слова: корпоративний договір, корпоратизація, корпоративні права, акціонерні товариства, договір про реалізацію прав учасників (засновників) товариства, договір між акціонерами товариства.

Постановка питання. Корпоративне право є розвиненою, складною, комплексною галуззю права, яка регулює динамічні правові відносини, що інтенсивно розвиваються й активно реагують на економічні та політичні зміни у суспільстві. Питання правового регулювання корпоративного управління у вітчизняних господарських товариствах є одними з найбільш актуальних в корпоративному праві України, оскільки стосуються безпосереднього визначення правил організації діяльності господарського товариства, від чого напряму залежить її результат. Корпоративне законодавство протягом довгого часу не покривало потреб в нормативному регулюванні питань корпоративного управління, що зумовило необхідність дослідження інституту корпоративних договорів як механізму додаткового диспозитивного регулювання корпоративних відносин. Будучи одним із основних напрямків корпоративної реформи 2017-2018 років, корпоративний договір, як предмет наукового дослідження, звернув на себе увагу вчених-правників, актуалізувавши господарсько-правові та цивілістичні дослідження з окресленого питання.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми визначення природи, предмету, змісту, суб'єктного складу корпоративних договорів в Україні були об'єктом наукових досліджень представників правової науки, але порівняно з іншими проблемами у сфері корпоративного права, зазначене питання завжди потребувало більш детального наукового осмислення. Вагомий творчий доробок у вивченні правової природи корпоративних договорів було внесено, В. А. Васильєвою, В. В. Васильєвою, І. В. Венедиктовою, О.М. Вінник, Ю. М. Жорнокуєм, І. В. Спасибо-Фатеевою, М. М. Сигидин, Л. Сіщук, В. І. Цікалом, Ю. М. Юркевичем та ін. Однак реформування корпоративного

законодавства, інституціоналізація корпоративного договору на законодавчому рівні актуалізує інтерес до цього питання, розширюючи предмет перспективних наукових досліджень.

Мета статті. Метою дослідження є окреслення основних віх та особливостей розвитку вітчизняного законодавства із регулювання корпоративних договорів.

Виклад основного матеріалу. Новітня історія корпоратизації в Україні розпочалася з прийняттям у 1991 р. Законів України, «Про підприємства в Україні», «Про підприємництво», «Про власність», а також спеціальних для корпоративного сектору – «Про господарські товариства» та «Про цінні папери та фондову біржу». Ці нормативні акти стали фундаментом ринкових відносин, визначивши плюралізм форм власності, проголосивши рівність державної та приватної власності, встановивши правові засади підприємницької діяльності в Україні та передбачили правові засади корпоративних відносин, закріпивши поняття та види господарських товариств, правила їх створення тощо. На жаль, можливість укладання корпоративних договорів на той час передбачена не була, що було цілком очевидно, оскільки інститут корпоративних відносин лише зароджувався і усвідомлення необхідності їх договірного регулювання ще не сформувалося.

До кінця 90-их років вже була напрацьована певна практика застосування законодавства, яке регулювало діяльність господарських товариств, виявивши основні недоліки корпоративної системи: (а) зловживання правами учасників; (б) зловживання повноваженнями керівних органів товариств; (в) дисбаланс інтересів між ними та серед них. Особливий внесок у становлення вітчизняного корпоративного права внесла приватизація державного майна, яка, як

ззначає Д. І. Погрібний, стала постійним джерелом збільшення корпоративних прав [1, с. 126].

До початку 2000-их назріла проблема удосконалення законодавства, що регулювало діяльність господарських товариств, практика вимагала нових нормативно-правових підходів до регулювання як корпоративних, так і договірних відносин. Переломним для корпоративного права стало прийняття у 2003 році Господарського та Цивільного Кодексів України, які з одного боку створили його як підгалузь, а з іншого – заклали багаторічну наукову та практичну дискусію щодо розподілу сфер їх застосування.

У 2000-их роках активно формувалося корпоративне законодавство з ключових та доцільних на той час питань: Закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про цінні папери та фондовий ринок» та інші. Але попри наростаючий масив спеціального законодавства та оформлення корпоративних відносин у самостійну підгалузь права питання корпоративного управління на той час були найбільш невирішеними на законодавчому рівні. Це актуалізувало інтерес учасників товариств (найчастіше - акціонерних) до застосування договірних механізмів регулювання відносин з корпоративного управління. За умови відсутності правової основи для укладання корпоративних договорів в Україні, засновники та учасники вітчизняних господарських товариств найчастіше укладали зазначені договори в рамках іноземних юрисдикцій, розглядаючи спори в іноземних комерційних арбітражних судах.

Поодинокі спроби укладення корпоративних договорів в рамках вітчизняної правової системи зустрілися з негативною для сторін судовою практикою. Суди тлумачили корпоративне законодавство на користь імперативності його положень та положень статуту, що фактично нівелювало правову сутність корпоративного договору. Укладання такого договору між засновниками (учасниками) господарських товариств втратило будь-який сенс, оскільки корпоративний договір по суті мав би дублювати положення законодавства чи статуту, інакше він визнавався недійсним.

Цікавим для дослідження є кейс щодо спору акціонерів АТ «Київстар» 2007 року. Між акціонерами була укладена акціонерна угода, яка у травні 2006 року рішенням Київського апеляційного господарського суду була визнана недійсною. Зазначена угода містила арбітражне застереження щодо розгляду спорів, що стосуються цього договору, шляхом арбітражу відповідно до правил ЮНСІТРАЛ у Нью-Йорку, і одним із акціонерів було виграно спір, що витікав з умов акціонерної угоди у штаті Нью-Йорк, США. Печерський районний суд м. Києва відмовився визнавати та привести у виконання рішення між-

народного комерційного арбітражу, заявивши, що це рішення не має юридичної сили, оскільки угода, у якій міститься арбітражне застереження була визнана недійсною згідним рішенням Київського апеляційного господарського суду.

Поширеність описаної практики призвела до того, що прийнятими та актуальними на той час постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 №13 та рекомендаціями президії Вищого господарського суду «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» від 28.12.2007 №04-5/14 було унеможливлено укладання корпоративних (акціонерних) договорів в межах вітчизняної правової системи.

Аналіз п. 9 вищезазваної постанови дає можливість виокремити ключові позиції щодо ставлення тогочасної судової практики до тлумачення окремих аспектів правового регулювання корпоративних відносин загалом та до інституту корпоративного договору зокрема. Серед них встановлення монополії: (а) імперативного регулювання корпоративних відносин виключно законами та іншими нормативно-правовими актами України; (б) вітчизняного законодавства на регулювання корпоративних відносин; (в) вітчизняної судової юрисдикції для розгляду корпоративних спорів, що впливають із корпоративного управління та пов'язані з діяльністю господарських товариств, зареєстрованих в Україні.

А) Встановлення монополії імперативного регулювання корпоративних відносин, що складаються в ході діяльності акціонерних товариств, зареєстрованих в Україні, відносин між товариством та акціонерами та серед останніх щодо його діяльності, а також питань корпоративного управління виключно законами та іншими нормативно-правовими актами України. Відносини між засновниками (учасниками) господарського товариства щодо формування його органів, визначення їх компетенції, процедури скликання загальних зборів та визначення порядку прийняття рішень на зборах мали регулюватися положеннями Цивільного Кодексу України та Закону України «Про господарські товариства». Недотримання імперативних приписів зазначених нормативно-правових актів, на думку Верховного Суду України, порушувало публічний порядок.

Не вдаючись до детального дослідження категорії «публічний порядок» зазначимо, що різноманітність доктринальних визначень та відсутність законодавчої дефініції цього поняття спричиняє неоднозначність його використання в правовому обороті, часто принижуючи ефективність використання зазначеного принципу. Зокрема, відповідно до положень ст. 34 ЗУ «Про міжнародний комерційний арбі-

траж» порушення публічного порядку України є підставою для скасування судом рішення іноземного суду. Використання оціночного поняття «публічного порядку», яке законодавчо не визначено, може бути підставою для спекулятивного його застосування в контексті невизнання рішень іноземних судів.

Аналогічно з визнанням правочину нікчемним в порядку ст. 228 ЦК України, згідно якої таким визнається правочин, що порушує публічний порядок. Під останнім слід розуміти правочин спрямований на: (а) порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, (б) знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, АРК, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Тлумачення застосування вказаної статті міститься в п. 18 Постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними», де зазначається, що під правочинами, що порушують публічний порядок слід розуміти правочини, що посягають на суспільні, економічні та соціальні основи держави, зокрема: правочини, спрямовані на незаконне відчуження або незаконне володіння, користування, розпорядження об'єктами права власності українського народу; правочини щодо відчуження викраденого майна; правочини, що порушують правовий режим вилучених з обігу або обмежених в обігу об'єктів цивільного права та ін. Усі інші правочини, спрямовані на порушення інших об'єктів права, передбачені іншими нормами публічного права, *не є такими, що порушують публічний порядок*.

Встановлення відмінних чи додаткових до законодавчо передбачених правил формування органів товариства, визначення їх компетенції, процедури скликання загальних зборів та визначення порядку прийняття рішень на зборах не може вважатися порушенням публічного порядку, оскільки описані вище питання корпоративного управління не є за своєю суттю складовими публічного порядку, а тому застосування зазначеної категорії в такому контексті є непослідовним. А вищеописана позиція Верховного Суду України, на нашу думку, була невиправданою та не сприяла формуванню ефективної практики застосування корпоративного законодавства, лише перебільшуючи значення примусового характеру окремих корпоративних норм, надаючи їм статусу імперативних, коли відхід від них міг сприяти підвищенню ефективності діяльності господарських. Але корпоративні договори на той час фактично констатувалися нікчемними або визнавалися недійсними, якщо містили положення відмінні від ЦК та ЗУ «Про господарські товариства» (ст. 215, ч.2 ЦК України), хоча укладаючись для конкретизації та деталізації положень корпоративного законодавства та статуту товариства пови-

нні були мати на меті забезпечення більш ефективної діяльності останнього.

Виходячи із цього диспозитивне субсидіарне щодо закону та статуту регулювання відносин з корпоративного управління положеннями корпоративного договору фактично визнавалося поза законом, хоча подібне «порушення» публічного порядку вочевидь не несе заповідання шкоди окреслюваним відносинам, натомість може чинити позитивний вплив на них.

Б) Встановлення *монополії вітчизняного законодавства* на регулювання корпоративних відносин, що, по-перше, унеможлиблює укладання корпоративних договорів в рамках іноземних юрисдикцій, по-друге, в умовах відсутності правового поля для регулювання відносин з укладання корпоративних договорів та імперативності регулювання, робить укладання таких угод безперспективним та таким, що втрачає сенс. Так, у разі укладення акціонерами – іноземними юридичними або фізичними особами – угоди (правочину) про підпорядкування відносин між акціонерами, а також між акціонерами та акціонерним товариством щодо діяльності товариства, іноземному праву, такий правочин є нікчемним у силу статті 10 Закону України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV «Про міжнародне приватне право».

В) Встановлення *монополії вітчизняної судової юрисдикції* для розгляду корпоративних спорів, що впливають із корпоративного управління та пов'язані з діяльністю господарських товариств, зареєстрованих в Україні. Сторони таких конфліктів – учасники господарських товариств – незалежно від суб'єктного складу акціонерів не вправі підпорядковувати розгляд таких спорів міжнародним комерційним арбітражним судам.

Підбиваючи підсумок вищезазначеному вважаємо, що тогочасний підхід до розуміння сутності інституту корпоративного договору був упередженим та необґрунтованим. Корпоративний (акціонерний) договір розглядався як механізм обходу вітчизняного корпоративного законодавства та засіб підпорядкування певних корпоративних відносин іноземним юрисдикціям. Тогочасна судова практика йшла шляхом визнання його недійсності, чим позбавляла учасників корпоративних відносин ефективного механізму регулювання відносин з корпоративного управління.

Перші кроки щодо правового оформлення корпоративного договору були здійснені у 2008 році з прийняттям ЗУ «Про акціонерні товариства», ст. 29 якого визначала, що статутом акціонерного товариства може бути передбачена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на останніх покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання.

Із появою зазначеного положення говорити про початок розвитку інституту корпоративного договору в Україні не доводиться, оскільки вказана вище норма на практиці виявилася «мертвою», її застосування викликало багато запитань, на які відповіді не давало ні тогочасне законодавство, ні ВГСУ, який в Постанові «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25.02.2016 № 4 лише зазначив, що судам слід враховувати, що статутом товариства може бути передбачена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на акціонерів покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання.

Сьогодні стаття 29 ЗУ «Про акціонерні товариства» виключена на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» №1984-VIII від 23.03.2017. Погоджуємося з позицією Жук Т., що зазначену норму не можна розглядати як можливість акціонерів реалізувати свої корпоративні права, оскільки вона передбачає встановлення для них лише додаткових обов'язків [2]. Щодо товариств з обмеженою відповідальністю, то можливість договірному регулюванню корпоративних відносин між їх учасниками на цьому етапі взагалі не передбачалася.

Попри те, що реалії корпоративного управління давно свідчили про необхідність оновлення вітчизняного законодавства, дане питання актуалізувалося лише в 2016 році, коли був розроблений проект Закону про корпоративні договори (ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів»), який був прийнятий 23.03.2017 і набрав чинності 18.02.2018 року.

Цей закон вперше за майже 30-тирічну історію вітчизняної корпоратизації формалізував інститут корпоративного договору в Україні, закріпивши та визначивши: (а) два види корпоративних договорів залежно від виду товариств, в яких вони укладаються: 1) договір про реалізацію прав учасників (засновників) товариства з обмеженою відповідальністю та 2) договір між акціонерами товариства; (б) поняття, предмет, суб'єктний склад зазначених видів договорів, а також окремі наслідки їх порушення тощо; (в) можливість видачі учасниками ТОВ / акціонерами АТ безвідкличної довіреності за корпоративними правами з метою виконання або забезпечення виконання зобов'язань учасників ТОВ / акціонерів АТ.

06.02.2018 прийнято ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII, який став наступним кроком до вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин у товариствах з обмеженою та додатковою відпові-

дальністю. З 17.06.2018 (дата вступу в силу зазначеного Закону) положення ЗУ «Про господарські товариства», що регулювали порядок укладання корпоративних договорів в товариствах з обмеженою відповідальністю втратили силу, оскільки норми спеціального закону про ТОВ урегулювали зазначене питання. Наразі інститут корпоративного договору в Україні знаходиться на стадії свого формування і потребує напрацювання правозастосовного досвіду, але очевидно закони прийняті в рамках корпоративної реформи сформували мінімальне підґрунтя для формування корпоративної та судової практики.

Отже, дослідивши нетривалий розвиток інституту корпоративних договорів періоду незалежної України можна виділити наступні його етапи:

1. *Етап становлення корпоративної форми ведення господарської діяльності (19.09.1991–17.09.2008 рр.) – «попередній етап».* Зазначений період є найбільш довготривалим на даний час. Він починається з прийняття Закону України «Про господарські товариства» у 1991 р. та характеризується: (а) формуванням нормативно-правового підґрунтя корпоративних відносин в Україні та (б) окресленням подальших напрямків досліджень корпоративних відносин, осмислення необхідності їх правового оформлення. Цей період науковці називають періодом становлення сучасного корпоративного права в Україні [3, с. 272], а ключовою подією, що сформувала корпоративне право як підгалузь права стало прийняття Господарського та Цивільного кодексів України в 2003 році.

2. *Етап правового усвідомлення корпоративного договору як засобу регулювання корпоративних відносин з управління господарським товариством (17.09.2008–23.03.2017 рр.).* Виокремлення цього етапу ознаменувалося прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства» у 2008 році, нормою якого було передбачено можливість укладання корпоративного (акціонерного) договору, хоча очевидно, що інститут, як такий, за цей час не сформувався, оскільки правовий вакуум щодо регулювання цього питання усунений не був. У цей період активізуються наукові дослідження та дискусія з приводу необхідності правового оформлення досліджуваного інституту, з'являються перші проекти законів про корпоративні договори, які лягли в основу чинного Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» від 23.03.2017 року. Очевидно, що говорити про формування інституту корпоративних договорів на цьому етапі не доводиться, але слід визнати, що це був період правового осмислення необхідності введення у правове поле зазначеного інституту.

Але попри перші намагання формалізувати інститут корпоративного договору в Україні у той же

час Пленум ВСУ України у своїй постанові від 24.10.2008 року «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» тлумачить корпоративне законодавство на користь монополії вітчизняного імперативного регулювання корпоративних відносин лише законами та іншими нормативно-правовими актами України, усуваючи можливість договірної регулювання відносин з корпоративного управління.

3. *Етап нормативно-правового закріплення інституту корпоративного договору в Україні (23.03.2017–17.06.2018)*. За цей період були прийняті та вступили в силу Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів» та Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», які заклали нормативно-правові підвалини досліджуваного інституту, усунувши правовий вакуум, що існував в питанні регулювання відносин з укладання, виконання, зміни та припинення корпоративних договорів в Україні.

4. *Етап формування правозастосовної практики щодо використання корпоративного договору, як засобу регулювання корпоративних відносин (17.06.2018 – по теперішній час)*. Попри шлях, який пройшов у своєму розвитку інститут корпоративного договору в Україні, говорити, що він сформувався передчасно, оскільки треба чекати формування практики застосування правових норм, як сторонами корпоративного договору, так і судами, в ході роз-

гляду спорів пов'язаних з їх укладанням, виконанням, зміною та/або припиненням, оскільки до цього часу судова практика з цього питання була фактично відсутня.

Висновки. Підводячи підсумок слід зазначити, що попри те, що інститут корпоративного договору було формалізовано лише у 2018 році, передісторія його розвитку, як необхідного вітчизняній правовій системі інструменту, сягає часів зародження національної корпоратизації в незалежній Україні. Нещодавнє реформування корпоративного законодавства актуалізує правові дослідження цього інституту корпоративного права, ставлячи перед ученими оновлені науково-практичні задачі, серед яких: (а) встановлення правової природи корпоративного договору та його місця у вітчизняній договірній системі; (б) визначення місця корпоративного договору в системі регулювання корпоративних відносин; (в) надання правової характеристики корпоративному договору, визначивши його поняття, ознаки, принципи, предмет, зміст та суб'єктний склад; (г) аналіз сукупності корпоративних інтересів сторін досліджуваного договору, встановлення їх балансу для ефективного управління господарським товариством; (д) дослідження механізму регулювання корпоративних відносин за допомогою корпоративного договору, визначення особливостей укладання, виконання, зміни та припинення останніх в умовах дії оновленого корпоративного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Погрібний Д.І. Еволюція корпоративних прав в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Вип. 21. 2011. с.119- 128
2. Жук Т. Як зміняться корпоративні договори URL <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-zminjatsja-korporativni-dogovori-1005367.html>
3. Марушак Я.С. Корпоративне право України ХХ століття як передумова сучасного етапу його розвитку. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 266-275
4. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462..
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008. №514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. ст.384.
6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 49, ст. 682.
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 №2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. ст.69.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів: Закон України від 23.03.2017 № 1984-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. ст.52.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
10. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009№9. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>
11. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 №13. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>

12. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин: Рекомендації президії Вищого господарського суду від 28.12.2007 №04-5/14. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07
13. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду від 25.02.2016 № 4. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>

REFERENCES

1. Pohribnyi D.I. (2011) Evoliutsiia korporatyvnykh prav v Ukraini. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia - Public construction and local government*, Vyp. 21.. pp.119-128 [in Ukrainian]
2. Zhuk T. Yak zminiatsia korporatyvni dohovory URL <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-zminjatsja-korporativni-dogovori-1005367.html> [in Ukrainian]
3. Marushchak Ya.S. (2016) Korporatyvne pravo Ukrainy KhKh stolittia yak peredumova suchasnoho etapu yoho rozvytku. *Aktualni problemy polityky - Actual problems of politics*. Vyp. 58. pp. 266-275 [in Ukrainian]
4. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 # 436-IV. ()2003 *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*. # 11. St. 462 [in Ukrainian]
5. Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy vid 17.09.2008. #514-VI. (2008) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. # 50-51. st.384. [in Ukrainian]
6. Pro hospodarski tovarystva: Zakon Ukrainy vid 19.09.1991 # 1576-XII. (1991) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*, # 49, st. 682. [in Ukrainian]
7. Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy vid 06.02.2018 #2275-VIII. (2018) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. # 13. st.69. [in Ukrainian]
8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo korporatyvnykh dohovoriv: Zakon Ukrainy vid 23.03.2017 # 1984- VIII. (2018) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. # 10. st.52. [in Ukrainian]
9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. # 436-IV. (2003) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. # 40. St. 356. [in Ukrainian]
10. Pro sudovu praktyku rozghliadu tsyvilnykh sprav pro vyznannia pravochyniv nediisnymy: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 06.11.2009#9. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09> [in Ukrainian]
11. Pro praktyku rozghliadu sudamy korporatyvnykh sporiv: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24.10.2008 #13. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08> [in Ukrainian]
12. Pro praktyku zastosuvannia zakonodavstva u rozghliadi sprav, sheho vynykaiut z korporatyvnykh vidnosyn: Rekomendatsii prezydii Vyshchoho hospodarskoho sudu vid 28.12.2007 #04-5/14. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07 [in Ukrainian]
13. Pro deiaki pytannia praktyky vyrishennia sporiv, sheho vynykaiut z korporatyvnykh pravovidnosyn: Postanova Plenumu Vyshchoho Hospodarskoho Sudu vid 25.02.2016 # 4. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16> [in Ukrainian]

НИКОЛЕНКО М. А.

аспирант НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

СТАНОВЛЕНИЕ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ ДОГОВОРОВ В УКРАИНЕ

Статья посвящена вопросам развития правового регулирования корпоративных договоров в Украине. Обращено внимание на развитие корпоративного законодательства в контексте институционализации корпоративных договоров в отечественной правовой системе. Автором выделено этапы, которые прошло правовое регулирование корпоративных договоров во времена независимой Украины. Определены перспективы становления исследуемого институт в доктрине хозяйственного права.

Ключевые слова: корпоративный договор, корпоратизация, корпоративные права, договор о реализации прав участников (учредителей) общества, договор между акционерами общества.

NIKOLENKO M. O.

PhD Candidate of the Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development
of National Academy of Law Sciences of Ukraine

LEGAL REGULATION OF CORPORATE AGREEMENTS IN UKRAINE

Problem setting. Problems of legal regulation of corporate governance in domestic business entity are most relevant in corporate law in Ukraine. Such issues relate to the definition of the rules for the organization of the business entity activity, which regulated by legal acts and charter until quite recently. Mentioned way of regulations was insufficient and showed the lack of discretionary regulation of corporate relations concerning with the management of the company. This led to the need for research and formalization of the institute of corporate agreement, as a mechanism for additional regulation of corporate relations.

Analysis of recent researches and publications. Significant scientific work in the study of the topic was introduced by V.A. Vasil'eva, V.V. Vasil'eva, I.V. Venediktova, O.M. Vinnik, Yu.M. Zhornokuy, I.V. Spasibo-Fateyeva, M.M. Sigidin, L. Tsischuk, V.I. Tsikalo, and others. However, the reform of corporate legislation and the institutionalization of a corporate agreement updates interest in the raised issue, expanding scientific researches in this field.

The purpose of the article. The purpose of this research is to outline the main stages of development of legal understanding of corporate agreements, as an effective tool for regulating corporate relations concerning with the management of a company.

Article's main body. The article is devoted to the issues of development of legal regulation of corporate agreements in Ukraine. The attention was paid to the development of the regulation of the institute of corporate contracts in the domestic legislation regulating the issues of the activity of business entities. The stages, which were experienced by legal regulation of corporate agreements during the independent Ukraine, were singled out. The prospects of formation of the mentioned institute in the domestic legal system and the doctrine of economic law are also outlined.

Conclusions and prospects for the development. The formalization of the institute of corporate contracts in Ukraine actualize legal research on this issue in the following areas: (a) establishing the legal nature of the corporate agreement and its place in the domestic contractual system; (b) determining the place of the corporate agreement in the system of regulation of corporate relations; (c) the legal characterization of the corporate agreement and others.

Keywords: corporate agreement, corporatization, corporate rights, joint-stock companies, agreement on realization of rights of participants (founders) of a partnership, shareholders agreement.